

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Hospodárstvo EÚ: hodnotenie výsledkov za rok 2006 – Posilnenie eurozóny: kľúčové priority politiky“

KOM(2006) 714 v konečnom znení – SEC(2006) 1490

(2008/C 10/22)

Európska komisia sa 11. januára 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom *Hospodárstvo EÚ: hodnotenie výsledkov za rok 2006 – Posilnenie eurozóny: kľúčové priority politiky*.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 4. septembra 2007. Spravodajcom bol pán BURANI a pomocným spravodajcom bol pán DERRUINE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 438. plenárnom zasadnutí 26. septembra 2007 prijal 133 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

Potrebné sú však právne predpisy na zabezpečenie optimálnej ochrany záujmov spotrebiteľov a prípadne dohľadu nad trhmi.

1.1 Výbor z veľkej časti súhlasí s dokumentom Komisie. Želá si však doplniť niekoľko vlastných úvah, z ktorých niektoré už vyjadril skôr, aj v čase pred prijatím eura. Komisia nepriamo kritizuje niektoré aspekty politiky členských štátov. EHSV s touto kritikou v podstate súhlasí, ale pripomína, že vlády sa často musia vyrovnávať s nevyhnutnými požiadavkami vnútornej politiky a vonkajšími udalosťami (energetické krízy, vojnové konflikty atď.), na ktoré nemajú žiaden vplyv.

1.5 Pri tvorbe miezd by sa v súlade s požiadavkami Komisie mali zohľadniť dôsledky menovej únie. EHSV dúfa, že v rámci spoločných schôdzí euroskupiny a Rady v zložení z ministrov pre zamestnanosť (EPSCO) bude možné dosiahnuť konvergenciu hospodárskej a menovej politiky ako aj politiky zamestnanosti. Konvergencia, aj keď len principiálna, by mohla časom prispieť k dosiahnutiu skutočnej harmonizácie rôznych politik.

1.2 Dlhodobá udržateľnosť rozpočtovej politiky sa stane neistou, ak bude chýbať kontinuita politickej línie po sebe nasledujúcich vlád. To isté platí pre štrukturálne reformy, na ktoré vyplýva v značnej miere subjektívny postoj úradujúcich vlád. Aj keď EHSV tieto skutočnosti berie do úvahy, súhlasí s Komisiou v tom, že je nutné, aby štrukturálne reformy boli dotiahnuté do konca pri zachovaní nevyhnutnej kontinuity vytýčených usmerení.

1.6 Odporúčanie Komisie viacej zohľadniť medzinárodný rozmer je v súlade s kritikou, s ktorou prišlo EHSV ešte pred zavedením eura. Nástup ázijských krajín by sa nemal vnímať ako hrozba ale skôr ako výzva v oblasti hospodárskej súťaže a inovácie.

1.3 Pružnosť trhov s tovarmi a službami je aspektom hospodárskej politiky, pri ktorej by sa vlády mali snažiť o dosiahnutie dohody so sociálnymi partnermi. V liberalizácii, ktorá priniesla v rôznych krajinách rôzne výsledky podľa odvetví, sa musí pokračovať opatrne a s ohľadom na špecifické potreby každej krajiny alebo odvetvia.

1.7 Jednotlivé vlády by mali eurozónu podporovať s presvedčením. Odporúča sa im, aby neuvádzali euro ako príčinu problémov národného hospodárstva a nezamľovali výhody vyplývajúce z prijatia spoločnej meny. Bol by tiež žiaduce, aby krajiny, ktoré neprijali euro v čase jeho zavedenia, jasne vyjadrili svoje zámery do budúcnosti. A to nielen preto, aby informovali verejnosť eurozóny, ale aj preto, aby umožnili stanoviť budúcu politiku v oblasti spoločnej meny na základe informácií o tom, koľko a ktoré ekonomiky budú jej súčasťou.

1.4 Integrácia finančných trhov, ktorá sa už zväčša dosiahla v oblasti služieb firmám, sa javí problematickejšou v prípade trhov pre súkromných užívateľov. Prekážky sú však väčšinou objektívnej povahy (rozdielne jazyky, charakter služieb atď.). Ide tu o problémy, ktoré sa nedajú vyriešiť pomocou zákonov alebo nariadení, ale samotným trhom, kde to je možné. Existujúce pravidlá by mali byť dostatočné na pokračovanie integrácie.

1.8 EHSV zdôrazňuje, že vzhľadom na význam, ktorý euro dosiahlo ako medzinárodná mena, by sa malo opäť a dôrazne požadovať preň miesto v medzinárodnom menovom fonde. Nemalo by sa tak stať na úkor niektorého zo súčasných členov, ale rozšírením o ďalšieho člena. Námietka, že v štatúte MMF táto možnosť nie je uvedená, sa zdá málo opodstatnenou a javí sa skôr len ako zámienka.

1.9 Skôr spornou je myšlienka (vyslovená len s cieľom preskúmať terén pre prípadné budúce úvahy) vytvoriť európsky stabilizačný fond, ktorý by bol tvorený daňovými prebytkami hospodársky priaznivých období a slúžil by na financovanie projektov v záujme Spoločenstva.

1.10 Vo všeobecnosti výbor pokladá správu Komisie sa prijateľnú, ale využíva príležitosť, aby poukázal na to, že tak v tejto správe ako aj v celej obsahovej dokumentácii týkajúcej sa eura chýba zdôraznenie politickej dimenzie jednotnej meny. Význam eura ako aj jeho dôsledky a perspektívy jednoducho presahujú len čisto ekonomické, finančné a sociálne aspekty. Skutočným stmelujúcim prvkom EÚ bolo rozhodnutie spojiť záujmy rôznych krajín a priviesť ich k spoločnej mene.

2. Úvod

2.1 Komisia vydala oznámenie o rozvoji hospodárstva EÚ za rok 2006, v ktorom sa zameriava hlavne na politické priority posilnenia eurozóny. Oznámenie vychádza z dokumentu „Dynamika prispôsobovania sa v eurozóne: skúsenosti a úlohy“⁽¹⁾, ktorý predstavuje, ako býva pravidlom, cenný zdroj odkazov pre podrobnejšie analýzy.

2.2 Postupne sa stalo zvykom, že EHSV vypracúva stanoviská z vlastnej iniciatívy k výročným dokumentom Komisie⁽²⁾. Predkladaným stanoviskom chce pripomenúť a potvrdiť predchádzajúce postoje a odporúčania výboru, ktoré budú v tomto dokumente podľa potreby citované. Okrem toho má v úmysle prispieť k úvahám o fungovaní EMU a navrhuje zavedenie nových prvkov ako napríklad zmiešanej rady ministrov pre oblasť hospodárstva a zamestnanosti Eurozóny alebo navrhované vytvorenie (na účely prieskumu) európskeho stabilizačného fondu.

2.3 Ak sa spätne zamyslíme nad zavedením jednotnej meny, všimneme si, že opatrenia, ktoré nedávno prijala alebo podporila Komisia, reagujú na pripomienky EHSV týkajúce sa **nepružnosti niektorých hlavných zásad** paktu stability a rastu, ktoré výbor vzniesol vo svojom stanovisku z roku 1997⁽³⁾. Výbor v uvedenom stanovisku poukázal na to, že údaje o hospodárskej situácii jednotlivých štátov ani údaje o ich politickej situácii neboli dostatočne zohľadnené pri určovaní referenčných parametrov ani pri ich uplatňovaní. Návrhy EHSV neboli akceptované, ale vývoj udalostí neskôr potvrdil ich správnosť⁽⁴⁾.

(1) Predbežný dokument vydaný v rámci série „Hodnotenie výsledkov hospodárstva EÚ“, Generálne riaditeľstvo pre hospodárske a finančné záležitosti.

(2) Zoznam najnovších stanovísk zameraných na hlavné usmernenia hospodárskej politiky je uvedený v prílohe.

(3) Stanovisko o plánovaných krokoch pre tretiu fázu hospodárskej a menovej únie, 28. mája 1997, Ú. v. ES C 287, 22.9.1997, s. 74.

(4) EHSV medzi iným navrhoval, aby sa konvergenčné parametre a hlavné parametre týkajúce sa schodku a verejného dlhu periodicky revidovali, napríklad každých desať rokov. Tento návrh nebol akceptovaný, ale neskôr sa ukázalo ako potrebné prijať „revidovaný“ pakt stability a rastu, a to dokonca pred uplynutím desaťročného obdobia, ktoré navrhoval EHSV.

2.4 Súčasná **kritika hospodárskych politík** krajín eurosкупiny, ktorá poukazuje na to, že pri zostavovaní štátneho rozpočtu by bolo potrebné opierať sa o **spoločné makroekonomické hypotézy**, je síce oprávnená, ale dala sa predvídať a je len odrazom chýbajúceho realizmu v počiatočnom štádiu. Vôľa, ktorú prejavilo predsedníctvo na stretnutí ministrov eurosкупiny 6. novembra 2006, sa nepremenila na skutky. Pri zostavovaní jednotlivých štátnych rozpočtov ešte ani zďaleka nedochádza k potrebnej **koordinácii hospodárskych politík**.

2.5 Treba však mať na pamäti, že koordinácia hospodárskych politík je nanajvýš zložitá vzhľadom na rozdielnu socio-ekonomickú situáciu v jednotlivých štátoch a na niekedy sa rozchádzajúce národné záujmy. Bolo by už veľkým pokrokom, ak by sa podarilo dosiahnuť **konvergenciu** týchto politík. Konvergenciu ovplyvňuje množstvo faktorov, ale hlavne **zamestnanosť**, ktorej miera a charakteristické črty zase závisia od mnohých ďalších politík.

2.5.1 Všeobecné usmernenia hospodárskych politík a usmernenia európskej stratégie zamestnanosti predstavujú v súčasnosti dve **integrované stratégie**. **Spoločné stretnutie** eurosкупiny a členov eurozóny zastúpených v Rade pre zamestnanosť a sociálnu politiku by mohlo podnietiť **zásadnú konvergenciu**, ktorá by mohla časom dospieť aspoň k harmonizácii. Výsledky tohto stretnutia by mohli poslúžiť ako cenné hodnotiace prvky pri jarnom zasadnutí Rady.

3. Dokument Komisie

3.1 Oznámenie pozostáva z troch obzvlášť výstižných častí, v ktorých stručne predstavuje nadobudnuté skúsenosti, konkrétne pripomienky a odporúčania Komisie. Neodvoláva sa na myšlienky, ktoré sa už dnes považujú za všeobecne platné, a vyhýba sa opakovaniu zásad, ktoré sa v priebehu rokov stali súčasťou usmernení hospodárskej politiky.

3.2 Zhodnotenie skúseností z prvých rokov po zavedení eura

3.2.1 Komisia sa odvoláva na diskusie, ktoré predchádzali zavedeniu eura v roku 1999. Hlavnou otázkou bolo „to, ako sa zúčastnené krajiny **vyrovňajú s otrasmami a rozdielmi v konkurencieschopnosti** v kontexte nízkej pracovnej mobility, neúplnej integrácie trhu výrobkov a služieb a udržania vnútroštátnej rozpočtovej autonómie“. Tieto otázky sú aktuálne ešte aj dnes, ale pochybností tých, ktorí vyjadrovali pesimistické predpovede o krátkej životnosti menovej únie, sa nepotvrdili.

3.2.2 **Úspechy**, alebo aspoň pozitívne dôkazy, ktoré euro poskyto, sú nesporné: **mena je silná a stabilná**, dobre reagovala na vnútorné a vonkajšie otrasy, úspešne bojovala proti inflácii. Členské štáty mohli využiť „vôbec najvýhodnejšie“ finančné podmienky. Tieto výhody dopĺňa podľa názoru EHSV aj výhoda, že jednotlivé členské krajiny eurozóny sú chránené pred infláciou, ktorú by bola ich národná mena určite zažila následkom zhoršených hospodárskych a rozpočtových pomerov. Euro ako druhá najvýznamnejšia svetová mena uchránila členské štáty pred menovými a finančnými otrasmi, ktoré by boli bránili ekonomickému rastu, zničili pracovné miesta a dôveru hospodárskych subjektov.

3.2.3 Okrem úspechov sú tu však niektoré aspekty, ktoré sú stále problematické. V mnohých prípadoch sa jednotlivé hospodárstva len s námahou prispôbili vnútornému vývoju príslušných krajín, pričom výsledky boli výrazne rozdielne. Tieto rozdiely sa odrazili v **miere inflácie a rastu**. Prispôbenia vyplývajúce zo spomalenia hospodárstiev mali umožniť po prekonaní počiatočnej straty konkurencieschopnosti rýchlejší strednodobý trend rastu. To sa nestalo, alebo len čiastočne. Komisia tu vyslovila záver, že „všeobecnejšie povedané, eurozóna ešte nebola schopná trvalo udržať vysoký hospodársky rast a zamestnanosť počas dlhšieho obdobia.“ EHSV sa chce k tomuto tvrdeniu vyjadriť v ďalších častiach tohto dokumentu.

3.2.4 Na druhej strane však Komisia uznáva, že ťažkosti v prispôbovaní nie sú spôsobené len alebo predovšetkým zaostávaním uplatňovania fiškálnych a štrukturálnych reforiem. Tieto ťažkosti súvisia aj s rozpočtovou disciplínou, ktorú ukladajú pravidlá menovej únie.

3.2.5 Počas prvých rokov EMÚ došlo k nerovnováhe a posunom v rámci **reálne platných výmenných kurzov**. V niektorých členských štátoch zároveň došlo k silnému poklesu úrokových sadzieb a „uvoľneniu úverových obmedzení pre domácnosti v dôsledku zlepšenia prístupu k úverom na integrovanejšom finančnom trhu“ s priamymi dôsledkami pre spotrebu predmetov dlhodobej a krátkodobej spotreby. Hlavné v oblasti predmetov dlhodobej spotreby (nehnutelnosti) zažili niektoré hospodárstva hromadné investície do zahraničia, čo ešte zvýšilo nerovnováhu bežného účtu.

3.2.6 Všeobecné tvrdenie Komisie, ktoré vychádza z príkladu Holandska, sa týka „rizík pri navrhovaní **fiškálnych politík v priaznivejších obdobiach**“. V Holandsku spôsobilo veľmi priaznivé obdobie na začiatku tohto desaťročia procyklické účinky na trhu práce a na finančnom trhu ako aj vo fiškálnej politike. Vonkajšie hospodárske podmienky vyvolali nečakaný hospodársky pokles, čo si vynútilo prijatie drastických protipatrení na potlačenie tohto javu.

3.2.7 Aj **ceny a mzdy** zohrali pri týchto problémoch určitú úlohu. Na národnej úrovni sa veľmi pomaly prispôbovali zmenám rastu aj napriek všeobecnému umierneniu mzdových požiadaviek, ktoré medzi iným prispelo k poklesu nezamestnanosti. Faktorom bol nízky rast produktivity, ktorý hlavné bremeno reálnej devalvácie presunul tak na ceny ako aj na mzdy, ale hlavne na mzdy. Tieto javy na seba vzájomne pôsobili na medzinárodnej úrovni, a tým vyvolali zmeny v dopyte a mali dosah na konkurencieschopnosť.

3.2.8 V súvislosti s **nominálnou a reálnou konvergenciou** boli dosiahnuté odlišné výsledky, z ktorých je však možné poučiť sa, ak sa vynaloží troška námahy na kritickú a objektívnu analýzu faktov. Komisia píše, že rôzne skúsenosti „čiastočné“ odrážajú rôzne postoje vnútroštátnej politiky. EHSV tu na okraj poznamenáva, že celosvetová a európska konjunktúra mala spravidla rovnaký vplyv na všetky krajiny. Prípadné rozdiely sú „z veľkej časti“ dôsledkom národných politík. Príklady Komisie poukazujúce na Španielsko, Taliansko, Portugalsko a Írsko sú jasným dôkazom toho, že prezieravý alebo neprezieravý prístup k rozpočtovej politike v priaznivých obdobiach.

3.3 Opatrenia potrebné pre hladké fungovanie eura

3.3.1 Tejto kapitole dokumentu je potrebné venovať maximálnu pozornosť, pretože týchto päť „**špecifických hľadísk**“ tvorí alebo skôr „zodpovedá“ **prioritám Komisie na nadchádzajúce obdobie**.

3.3.2 **Úvaha 1: prezieravejšie riadenie rozpočtovej politiky**. Opatrenia, ktoré je potrebné prijať, v podstate zodpovedajú opatreniam, ktoré boli schválené v rámci revidovaného Paktu stability a rastu a ktoré by už mali byť zavedené do vnútroštátneho prostredia vládami všetkých členských krajín (nielen krajín eurozóny). Toto všetko je vyjadrené v odporúčaní brať do úvahy **dlhodobú udržateľnosť rozpočtovej politiky**. Toto odporúčanie je síce zrejmé, ale pri tvorbe ročných plánov nie vždy prijímané.

3.3.3 **Úvaha 2: väčšia pružnosť trhov s tovarmi a službami**. Komisia hovorí o „väčšej flexibilitě pri klesaní cien“, čo nemožno dosiahnuť pri pevných cenách, keď vzniká odpor voči prispôbovaniu nominálnych miezd, čo by spôsobilo výrazné zníženie reálnych miezd. Treba tiež podporiť **prerodzenie zdrojov medzi podnikmi a odvetvami**. Flexibilita cien a prerodzenie zdrojov závisia od vytvorenia otvorených a konkurencieschopných trhov. Možno by bola potrebná aj revízia daňovej politiky a politiky výdavkov (alebo niektorých ich aspektov) tak na úrovni EÚ ako aj na národných a regionálnych úrovniach.

3.3.4 **Úvaha 3: urýchlenie integrácie finančného trhu.** V tejto oblasti sa dosiahol významný pokrok, ale podľa názoru Komisie je potrebné toho urobiť ešte veľa, aby sa využil potenciál finančných trhov eurozóny. Väčšia integrácia môže zmierniť dôsledky ekonomických otrasov pre príjmy a vnútroštátne úverové trhy. Akčným plánom finančných služieb a už uplatňovanými opatreniami by sa mali dosiahnuť významné výsledky.

3.3.5 **Úvaha 4: v rámci tvorby miezd sa musia zohľadniť dosahy menovej únie.** Sociálni partneri zapojení do procesov dojednávania miezd by mali mať k dispozícii informácie potrebné pre výpočet primeraného nárastu miezd, aby mohli odhadnúť dosah na procesy prispôsobovania. Mzdová politika v súlade s plánmi rozvoja by mohla zabrániť „závažnému prekročeniu“ reálne platných výmenných kurzov vo vnútri eurozóny.

3.3.6 **Úvaha 5: je potrebné brať do úvahy aj celosvetový rozmer.** Tento aspekt by sa mal zväziť „systematickejšie“. V rámci hospodárskych politík na úrovni eurozóny ako aj na úrovni jednotlivých štátov dochádzalo často k podceňovaniu tohto aspektu, ktorý je však veľmi dôležitý pri stanovovaní hospodárskych politík. Dosah eura, alebo skôr jeho výmenných kurzov na iných aktérov svetovej ekonomiky sa musí pozorne zväziť, pretože od toho závisí obchodná, finančná a hospodársko-politická stratégia.

3.4 Cesta vpred k silnejšej eurozóne

3.4.1 V tejto kapitole dokumentu Komisie sú uvedené **opatrenia potrebné na posilnenie a dobudovanie menovej únie.** Je to prioritou, ktorá v súčasnom medzinárodnom kontexte nadobúda charakter naliehavosti. Predovšetkým tu treba citovať jednu vetu: „súčasný rozdiel do určitej miery odzrkadľujú počiatočný vývoj, ktorý ovplyvnil hospodárstva členských štátov v prípravnom období vytvárania eurozóny v roku 1999“. Táto veta obsahuje aspoň sčasti vysvetlenie rozdielného vývoja rastu a politík, ktoré boli charakteristické pre posledných deväť rokov.

3.4.2 **„Cesty“, ktoré naznačila Komisia,** sú tu uvedené formou názvov, pretože ich obsah sa dá do veľkej miery vyvodiť z týchto názvov a z veľkého množstva dokumentov, ktoré sú k dispozícii k jednotlivým témam. Cesty, po ktorých sa treba pustiť, sú tieto:

- a. urýchlenie štrukturálnych reforiem a podpora integrácie,
- b. ďalšie posilnenie fiškálnych pozícií a zlepšenie kvality vnútroštátnych rozpočtov,
- c. posilnenie koordinácie v rámci eurozóny a mimo nej,

d. podpora rozširovania eurozóny,

e. priblíženie sa k občanom.

EHSV sa vyjadrí k jednotlivým bodom v ďalšom texte.

4. Pripomienky EHSV

4.1 Úvaha 1: prezieravejšie riadenie rozpočtovej politiky

4.1.1 Výbor súhlasí s niekedy implicitnou, ale predsa transparentnou kritikou Komisie zameranou na politiku niektorých členských krajín, ktorá sa často vyznačuje skôr snahou predložiť ročné plány v súlade s normami konvergenencie než potrebou prijať stratégiu posilnenia rozpočtov. Túto kritiku je potrebné vnímať spôsobom, ktorý výbor naznačil ešte pred prijatím spoločnej meny ⁽⁵⁾: **žiadna vláda nie je v stave v plnom rozsahu nezávisle od tlakov a obmedzení prijať vlastnú a primeranú rozpočtovú politiku.**

4.1.2 Odhliadnuc od **obmedzení** vyplývajúcich z noriem konvergenencie, ktoré by už mali byť zohľadnené v „primeranej“ rozpočtovej politike, existujú ešte ďalšie obmedzenia, ktoré sú **vnútornej a vonkajšej povahy.** Pri obmedzeniach vnútornej povahy stačí uviesť štrukturálne obmedzenia alebo obmedzenia súvisiace so zatiaľ neuskutočnenými štrukturálnymi reformami. Pri obmedzeniach vonkajšej povahy treba spomenúť všeobecný vývoj svetovej ekonomiky a osobitne **„účet za energiu“** – faktor, ktorý je v jednotlivých krajinách *veľmi rozdielny* a nikdy sa neberie do úvahy ako jedna z možných príčin rozdielov medzi hospodárskymi politikami jednotlivých krajín. Treba však pripustiť, že situácia v krajinách, ktoré sú pri dodávkach energie úplne alebo skoro úplne závislé od zahraničia, je celkom odlišná od situácie v krajinách, ktoré sú energeticky menej závislé a v mnohých prípadoch dokonca samy aj energiu vyvážajú.

4.1.3 Výbor zdôrazňuje, že v minulosti štrukturálne reformy v podobe, v akej sú ponímané v bode 4.1.6, nie vždy priniesli očakávané výsledky: preto je teda potrebné zabezpečiť lepšiu koordináciu týchto reforiem v rámci jednotlivých krajín a na úrovni Spoločenstva ako aj väčší súlad s makroekonomickými opatreniami na podporu konkurencieschopnosti a zamestnanosti. Nie vždy tomu bolo tak v minulosti. Neuspokojivý vývoj rastu, ktorý mal vo všetkých krajinách dosť podobnú tendenciu, jasne ukazuje, ako bol rast v niektorých krajinách takmer „nezávislou premennou“ reforiem.

⁽⁵⁾ Podľa stanoviska z roku 1997 (pozri poznámku pod čiarou 3) vlády nie vždy dokážu riadiť ekonomiku svojej krajiny podľa vlastnej mysenky a ... aj tie najfundovanejšie prognózy sa môžu ukázať ako nepresné.

4.1.4 Osobitne sa na tomto mieste treba zaoberať odporúčaním (pozri bod 3.3.2) **zohľadniť dlhodobú udržateľnosť rozpočtovej politiky**. Táto politika je vždy zmesou ekonomicko-sociálnych úvah a politickej orientácie. Keď sa pozrieme na vývoj v krajinách eurozóny za posledných desať rokov, vidíme, že len malo z týchto krajín si zachovalo „politickú stabilitu“. Vlády rozdielnych trendov sa striedali vo vedení každej krajiny, čo je v demokracii na druhej strane normálne a želateľné. Ale práve toto striedanie politickej moci spochybňuje význam vypracovania dlhodobých plánov udržateľnosti ⁽⁶⁾. Spôľahlivosť týchto plánov závisí od stability vlád a pochopiteľne od mnohých vonkajších faktorov.

4.1.5 Osobitný aspekt štrukturálnych reforiem sa týka v niektorých krajinách úrovne štátneho dlhu, ktorý výrazne prevyšuje parameter stanovený v rámci maastrichtských kritérií (60 % HDP) a v priebehu rokov na ňom nebadateľne žiaden pozitívny vývoj. Podľa výboru tento dlh nestačí znížiť nadbytkom rozpočtu niekoľkých priaznivých rokov alebo prostredníctvom tzv. „jednorazových“ operácií. Potrebná je skôr vyššia efektivita verejných výdavkov, alebo v prípade, že sa takéto opatrenie ukáže ako nepostačujúce, aj ich radikálna štrukturálna reforma.

4.1.6 Na „cestu“, ktorú ukázala Komisia, spomenutej v bode 3.4.2 a) (urýchlenie štrukturálnych reforiem), je teda veľa prekážok a je to cesta s **vysokým stupňom subjektivity** v závislosti od politickej orientácie. Štrukturálne reformy (dôchodky, zdravotníctvo, verejná správa, liberalizácia, energia) majú veľký dosah na sociálnu oblasť. Výraznou mierou sú do nich zapojení sociálni partneri rôznym spôsobom podľa konkrétnej krajiny. Žiadna vláda nemôže prijímať opatrenia, či už sú účelné alebo nie, s ktorými nesúhlasia občania. Nedávna minulosť ukazuje, že štrukturálne reformy sú často výsledkom **kompromisu medzi rozdielnymi a niekedy až protichodnými požiadavkami**. Pri abstraktných „racionálnych“ reformách sa musia zohľadniť reálne a nevyhnutné požiadavky.

4.1.7 Výbor uznáva význam uskutočnenia dobre koncipovaných a medzi členskými štátmi dobre koordinovaných štrukturálnych reforiem. Niektoré z týchto reforiem však môžu vyvolať v domácnostiach znepokojenie a spôsobiť, že jej členovia z opatrnosti zvýšia mieru svojich úspor. Do dnešného dňa nárast miery úspor vyjadrený v percentách sa javí ako bezvýznamný, ale v absolútnych číslach to však vyzerá inak. Napríklad medzi rokom 2001 a 2005 sa miera úspor percentuálne zvýšila o jeden bod. To však zodpovedá sume približne 50 miliárd EUR, o ktorú sa znížili výdavky na spotrebu ⁽⁷⁾. Podľa niektorých by tento signál mohol byť vnímaný pozitívne. Menší nárast spotreby než úspor by mohol tiež znamenať zvýšenú dôveru

⁽⁶⁾ „Vzhľadom na nestálosť politických, spoločenských a hospodárskych podmienok v Európe, ale hlavne v celosvetovom meradle, skôr než o programoch by sa malo hovoriť o programových vyhláseniach, ktoré by boli záväzné len natoľko, nakoľko by boli v súlade s reálnym vývojom priaznivej hospodárskej situácie“. Pozri poznámku pod čiarou 3.

⁽⁷⁾ Zdroj: AMECO, databáza GR ECOFIN.

občanov v budúcnosť hospodárstva. Iní upozorňujú na investície v zahraničí a vyčítajú, že sú vyššie než investície v Európe. Sú to rôzne uhly pohľadu, ktoré sa však stretávajú v tom, že zvýšenie zahraničných investícií v Európe je vlastne pozitívnym dôsledkom globalizácie.

4.2 Úvaha 2: väčšia flexibilita trhov s tovarmi a službami

4.2.1 Komisia zdôrazňuje, že je potrebné, „aby sa prostredníctvom rozpočtov významnejšie podporovalo aktívne prispôbovanie“ **flexibilitu trhov s tovarmi a službami**. Flexibilita sa chápe ako „**flexibilita smerom dole**“, ako protiklad skúsenosti z prvých rokov eurozóny. Jednou z možností ako dosiahnuť tento výsledok by bolo uvoľnenie cien a podpora lepšieho prerozdelenia zdrojov v rámci podnikov a odvetví. To by podporilo **mzdovú politiku**, ktorá by bola vo väčšom súlade s požiadavkou udržať primerane vysokú úroveň odmeňovania a znížiť sociálne náklady cyklických procesov prispôbovania.

4.2.2 Úvahy Komisie sú pravdepodobne správne, ale EHSV si kladie otázku, či sú realistické a či ich možno uplatniť pre každú situáciu a každú krajinu. Integráciu **vnútroštátnych trhov** (druhá časť bodu 3.4.2.a) by síce mohla čiastočne podporiť vládna politika stimulov, ale **mzdová politika závisí z veľkej časti od konzultácií a vyjednávania sociálnych partnerov**. Flexibilita cien v **trhovej ekonomike teda nie je vždy a všade nezávislá od vládnych opatrení**. V praxi závisí od dosiahnutia dohody medzi rôznymi účastníkmi, teda vládou, podnikateľskou sférou a zamestnancami. To isté platí do istej miery aj pre prerozdelenie zdrojov medzi podniky a odvetvia, ktoré je síce možné podporiť daňovými opatreniami alebo predpismi, ale ktoré nakoniec závisí od možností trhu a dohody sociálnych partnerov.

4.2.3 Osobitne by sa bolo treba zaoberať liberalizáciou, ktorá tiež môže spôsobiť určité prerozdelenie zdrojov medzi podnikmi. Aj keď sa táto zásada formálne uznáva, v praxi sú účel, forma a rozsah liberalizácie v jednotlivých krajinách rozdielne v závislosti od politickej orientácie, ktorá môže byť v jednotlivých krajinách rozdielna, ba až protichodná. O dôsledkoch týchto opatrení pre ceny (osobitnou otázkou je otázka kvality) a konkurenciu možno diskutovať, ale dospeje sa k záveru, že nie vždy a nie všade priniesli očakávané výsledky. Flexibilita cien a prispôbovanie mzdovej politiky závisia aj od možnosti liberalizácie. Ale to však len za predpokladu, že tieto opatrenia sa uplatnia, keď to trh umožní, a konkurencia, ktorá by tu mala vzniknúť, priniesie spotrebiteľom reálne výhody.

4.3 Úvaha 3: urýchlenie integrácie finančného trhu

4.3.1 Akčný plán pre finančné služby, ktorý sa začal realizovať pre tri roky, priniesol dobré výsledky (Komisia hovorí o „významnom pokroku“) tak v oblasti platobných systémov ako aj finančných trhov, trhov s cennými papiermi a bankovými službami pre podniky. V týchto odvetviach možno hovoriť o pokročilej realizačnej fáze integrácie finančných trhov. Treba ešte prijať opatrenia týkajúce sa dohľadu, uplatňovania hlasovacieho práva, fúzií podnikov. Všetky tieto opatrenia sú nutné, nepredstavujú však skutočnú prekážku už prebiehajúcej integrácie.

4.3.2 Osobitne sa tu treba venovať otázke, ktorú nadhodila Komisia v súvislosti s **trhom úverov a finančných služieb pre súkromných užívateľov** vo všeobecnosti. V dokumente Komisie sa hovorí, že „väčšia finančná integrácia môže zmierniť dôsledky hospodárskych otrasov na príjmy a vnútroštátne úverové trhy“. Je to určite opodstatnené tvrdenie, ale je diskutabilné, či možno túto integráciu aj uskutočniť rozhodujúcim spôsobom. V oblasti finančných produktov je integrácia na úrovni Spoločenstva už realitou. Občanovi ktorejkoľvek členskej krajiny nestojí nič v ceste, aby si kúpil alebo predal cenné papiere v inej členskej krajine. Pokiaľ ide o finančné služby, zvlášť úvery, situácia je zložitejšia: **integrácia na európskej úrovni nie je v blízkej budúcnosti ľahko dosiahnuteľným cieľom.**

4.3.3 Finančné služby, ktoré spolu s poisťovacími službami predstavujú výnimku, predstavujú *pre predajcu riziko*, pretože uskutočniteľnosť každej transakcie závisí od spoľahlivosti klienta. Z toho vyplýva, že predajca si musí zadovážiť informácie mimo svojej krajiny a pripraviť zmluvu, v ktorej bude medzi iným uvedené aj to, ako postupovať v prípade sporov alebo platobnej neschopnosti. Na vnútroštátnom trhu to nespôsobuje žiadne problémy. Ale integrácia na úrovni Spoločenstva s tými istými pravidlami predpokladá použitie rôznych jazykov a dodržanie zákonov a prípadne aj príslušnosti súdu krajiny kupujúceho. Tieto podmienky spôsobujú náklady, komplikácie a prekážky, ktoré sa zákonnými ustanoveniami alebo predpismi dajú len ťažko prekonať. Reálnou možnosťou, ktorú už niektorí predajcovia využili, je otvorenie filiálok predajcu v krajine (krajinách) kupujúceho. V tomto prípade však nemožno hovoriť o integrácii trhov, ale skôr o rozšírení vnútroštátneho trhu v súlade so zásadami slobodného zriaďovania pobočiek. Úžitok, ktorú tu možno získať, spočíva v posilnení konkurencie na vnútroštátnych trhoch a väčšej možnosti výberu pre spotrebiteľa.

4.3.4 Ďalšiu integráciu finančných trhov pre súkromných klientov nemožno teda dosiahnuť v blízkej budúcnosti legislatív-

nymi iniciatívami alebo podpornými opatreniami. Komisia a členské štáty by mali zamerať svoje úsilie na reálne dosiahnuteľné ciele a mali by upustiť od ťažko realizovateľných cieľov.

4.3.5 Na záver EHSV súhlasí s odporučeniami Komisie pokiaľ ide potrebu zrýchlenia integrácie finančných trhov ako prostriedku lepšieho rozdeľovania finančných zdrojov tak, aby sa dostali tam, kde sú najpotrebnejšie. Okrem toho zdôrazňuje, že jestvujúce predpisy (ako aj doplňujúce predpisy, ktoré sú v štádiu skúmania) sú postačujúce na zabezpečenie integrácie založenej na zákonoch trhu. Potrebné sú nanajvýš normy na zabezpečenie lepšej a jednotnejšej ochrany záujmov spotrebiteľa.

4.4 Úvaha 4: v rámci tvorby miezd sa musia zohľadniť dosahy menovej únie

4.4.1 Výbor vyjadruje určitý údiv nad jednou vetou Komisie, podľa ktorej sociálni partneri nemajú potrebné informácie týkajúce sa úloh a dôsledkov rôznych línii opatrení, a preto robia nerozumnú mzdovú politiku. Zdá sa, že tento postoj nie je v súlade s tvrdením samotnej Komisie v jednej štúdii⁽⁸⁾, podľa ktorej v období 1999 – 2005 bol vývoj nominálnych miezd v eurozóne v súlade s cieľom cenovej stability (...) pričom reálne mzdové náklady vykázali negatívny nárast o – 0,4 %. Okrem toho je zrejmé, že zlepšenie hospodárskych podmienok sa zatiaľ neprejavilo v rýchlejšom náraste miezd, čo znamená, že vývoj mzdových nákladov zostal v súlade s princípom cenovej stability a rastu v prospech zamestnanosti. Okrem toho sa výrobcom všeobecne podarilo udržať maržu zisku aj napriek tlaku rôznych iných nákladových faktorov než mzdových nákladov a zostrenej medzinárodnej konkurencii.

4.4.2 Výbor sa k tomuto problému už vyjadril v stanovisku⁽⁹⁾ z roku 2003, ktoré je stále aktuálne. V tomto stanovisku výbor konštatuje, že mzdy sú nielen faktorom konkurencieschopnosti, ale tiež zvyšujú dopyt na vnútornom trhu. Výbor zdôraznil, že je potrebné zabezpečiť strednodobý nárast miezd v súlade so zvyšovaním produktivity v jednotlivých krajinách s cieľom zabezpečiť rovnováhu medzi dostatočným vývojom dopytu a udržaním konkurencieschopnosti v oblasti cien.

4.4.3 V tejto súvislosti výbor pripomína závery Rady v zložení z ministrov pre zamestnanosť a sociálne záležitosti (EPSCO) z januára 2007 ako aj závery euroskupiny z februára 2007, v ktorých sa hovorí, že je potrebné vytvoriť dôstojné mzdové podmienky a spravodlivejšie rozdeľovať výsledky rastu.

⁽⁸⁾ Commission europea, „The contribution of labour cost development to price stability and competitiveness adjustment in the euro area“, Quarterly Report on the Euro Area, volume 6, n° 1, 2007. (Document in English only, translation by EESC).

⁽⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV Všeobecné usmernenia hospodárskej politiky, Ú. v. ES C 80, 30.3.2004, s. 120.

4.4.4 Výbor potvrdzuje svoj dávny postoj k potrebe posilniť makroekonomický dialóg s cieľom zlepšiť koordináciu a synergie medzi rôznymi oblasťami makroekonomickej politiky (mena, rozpočet, mzdy). Táto chýbajúca koordinácia utvrdzuje EHSV v presvedčení, že schválenie pravidelných zmiešaných schôdzí eurosкупiny a Rady pre zamestnanosť a sociálne záležitosti (EPSCO) je už teraz nielen užitočné ale priam nutné.

4.4.5 Komisia síce vyjadruje svoju nespokojnosť s vývojom hospodárskeho rastu a zamestnanosti, no je zvláštne, že túto skutočnosť nevníma ako podnet na prehodnotenie primeranosti doterajšieho zamerania makroekonomických politických opatrení a rôznych politických odporúčaní. Zatiaľ čo koncepcia rozpočtovej a fiškálnej politiky zostáva bezo zmien, politika stanovovania miezd by nemala zostať jedinou, od ktorej sa vyžaduje, aby zodpovedala požiadavkám menovej únie. Takýto prístup by na sociálnych partnerov preniesol zodpovednosť za vykompenzovanie chýb v iných politických oblastiach.

4.5 Úvaha 5: je potrebné brať do úvahy aj medzinárodný rozmer

4.5.1 S úvahou Komisie o potrebe zohľadniť **medzinárodný rozmer** možno len súhlasiť, je to dokonca samozrejmé. Možno len poukázať na to, že práve Komisia a Rada podcenili tento faktor pri vypracovávaní pôvodného textu paktu stability a rastu a to aj napriek odporúčaniam EHSV, ktorý poukazyval na **rizikovitú dlhodobých plánov** vzhľadom na nepredvídateľného **politického vývoja** na medzinárodnej politickej scéne. Nie je potrebné pripomínať, že udalosti posledných desiatich rokov toto konštatovanie viac než potvrdili. V súčasnosti je budúcnosť nasledujúcich desiatich rokov ešte menej predvídateľná. Význam zohľadňovanie medzinárodného rozmeru pri vypracovávaní strednodobých plánov je teda skôr teoretický.

4.5.2 Pokiaľ ide o ročné plány je jasné, že všetky členské štáty, bez ohľadu na to, či do eurozóny patria alebo nie, sú vystavené vplyvu vývoja medzinárodného obchodu, a to hlavne vzhľadom **na ropu** a narastajúcu **konkurenciu ázijských hospodárskych mocností**. Krajiny, ktoré sú relatívne menej závislé na dovoze ropy, pociťujú cyklický vývoj cien menej. Ostatné krajiny sú však silne vystavené konjunkturálnym výkyvom so zodpovedajúcim dosahom na vnútroštátne ceny a konkurencieschopnosť.

4.5.3 Analogicky otvára výrazný nástup ázijských krajín **nové trhy pre najkonkurencieschopnejšie európske krajiny**, ale poškodzuje postavenie tých krajín, ktoré kládli menší dôraz na konkurencieschopnosť a inováciu. Podľa výboru sa veľký dôraz kládol na predstavu, podľa ktorej príčinou slabšej konkurencieschopnosti je **výmenný kurz eura** voči ázijským menám a doláru. Tento nedostatok je však v väčšej časti štrukturálnej povahy a mal by byť predmetom radikálnych zmien politiky zo strany vlád a sociálnych partnerov.

5. Iné možné riešenia

5.1 Pripomienky k niektorým „možným riešeniam“ boli vyslovené už v rámci „rôznych úvah“. Na doplnenie uvádzame niekoľko argumentov týkajúcich sa ďalších aspektov, ktorými sa zaoberá Komisia.

5.2 Podľa výboru by sa Komisia nemala obmedziť len na „ekonomistický“ prístup EMÚ a nechať bez povšimnutia politický rozmer. Menové únia nie je samoučelná. Je súčasťou rozsiahleho projektu občianskej spoločnosti, ochoty žiť v spoločnej Európe. V dejinách je dosť príkladov na to, že menové únie, ktoré nešli cestou integrácie, boli odsúdené na neúspech⁽¹⁰⁾. „Prechod na euro by sa nemal chápať a plánovať jednoducho ako technická výmena meny, ale mal by sa skôr považovať za významnú konverziu s relevantnými dôsledkami pre hospodársku, peňažnú a sociálnu oblasť“⁽¹¹⁾. Toto poslanstvo musí mať 27 krajín EÚ na zreteli pri revízii Zmluvy, aby našli východisko z ústavnej krízy, dôvody ktorej sú rôznorodé, napríklad ďalekosiahla nespokojnosť v hospodárskej a sociálnej oblasti.

5.3 Bod, ktorý si zaslúži pripomienky, je „podpora eurozóny“ (pozri 3.4.2.d). Komisia vymenúva výhody pre krajiny, ktoré už sú členmi eurozóny, ako aj krajiny, ktoré sa nimi chcú stať. Zdá, že tu má na mysli iba tie krajiny, „ktoré sa pripravujú na prijatie eura“, teda zrejme tu ide o nové členské krajiny EÚ. Ani slovom sa Komisia nezmieňuje o **pretrvávajúcej absencii krajín**, ktoré v čase prijatia eura už boli členmi EÚ a uplatnili klauzulu „opt-out“, o ktorej by bolo treba znovu diskutovať. EHSV si veľmi želá, aby tieto krajiny zväzili svoje rozhodnutie, a zastáva názor, že vyjadrenie Komisie k tejto veci by pomohlo vyjasniť problém rozhodnutia o tom, **či definitívne odmietnuť hypotézu vstupu krajín s osobitným štatútom „opt-out“ do eurozóny**. Aj táto informácia je jedným z prvkov, ktoré by pomohli pri rozhodovaní o budúcich stratégiách pre euro. Na druhej strane nie je pochopiteľné, ako môže byť v strednodobých plánoch krajín eurosкупiny nezohľadnená možnosť alebo vôľa prijatia jednotnej meny.

5.4 Výbor chce vyslať krajinám HMÚ jasný signál, aby pokračovali v úsilí o dodržiavanie maastrichtských kritérií a konvergenie politik s cieľom dosiahnuť reálnu konvergenciu. Je absolútne neprijateľné, aby niektoré krajiny uplatňovali zjavne zhovievavú politiku bez toho, aby na to mali dôvod vzhľadom na výnimočné podmienky. Takéto správanie poškodzuje ich dôveryhodnosť u ostatných členských krajín a nakoniec poškodzuje aj dôveryhodnosť celej Európy.

⁽¹⁰⁾ Latinská menová únia (1861-1920) neuspela z časti aj z dôvodu chýbajúcej fiškálnej disciplíny medzi jej členskými štátmi (Talianskom, Francúzskom, Švajčiarskom a Gréckom). Menová únia z roku 1973, ktorá spájala Švédsko (ktoré bolo vtedy súčasťou Nórska) s Dánskom stroskotala, keď sa zmenil politický rámec. Naproti tomu nemecká colná únia v 19. storočí, z ktorej vznikla menová únia, bola korunovaná úspechom vďaka politickému zjednoteniu krajiny v roku 1871. Úspech menovej únie a politická integrácia idú teda ruka v ruku, pretože menová únia predpokladá vysoký stupeň koordinácie hospodárskych politik a teda istý stupeň centralizácie.

⁽¹¹⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu o rozširovaní eurozóny (2006/2103(INI)), 1. júna 2006.

5.5 Nakoniec tu je požiadavka byť „**bližšie k občanom**“. Je to požiadavka, ktorá bola tak často opakovaná až sa stala „eitmotívom“. Táto téma má však základný význam a vyžaduje **priamu zodpovednosť jednotlivých vlád**. Výhody eura sú očividné, nie každý je však ochotný ich vidieť. Faktom však je, že na vnútroštátnej úrovni sú stabilné ceny, dostupnejšie úvery a iné výhody často prezentované ako zásluhy vlád jednotlivých krajín. Keď sa však hovorí o „nevýhodách“ (či už skutočných alebo domnelých) a hlavne o zvýšení cien, vina sa tu pripisuje euru, a to aj v situáciách, keď príčinou zvýšenia nebola zmena meny. V politike nemá nikto záujem pripisovať zásluhy iným, ale sa snaží nájsť spôsob ako zvaliť na iných alebo niečo iné vinu za negatívny vývoj.

6. Ďalšie pripomienky EHSV

6.1 EHSV na doplnenie svojich úvah týkajúcich sa dokumentu Komisie predkladá na zváženie ďalšie dva postrehy.

6.2 **Dynamika výmenných kurzov** eura bola uvádzaná ako príčina výkyvov konkurencieschopnosti Európy v porovnaní s inými krajinami, hlavne v porovnaní s Áziou. Aj keby sa tento aspekt mohol považovať za vedľajšiu príčinu (a nie za hlavnú

príčinu ako je uvádza v bode 4.5.3), výbor zastáva názor, že je potrebné znovu a dôraznejšie požadovať podanie žiadosti o **kreslo pre eurozónu v medzinárodnom menovom fonde**. V minulosti sa uvažovalo o návrhu vymeniť toto kreslo za kreslo niektorej členskej krajiny, ktorá je v IMF. Zdá sa však, že žiadna z členských krajín nie je ochotná vzdať sa svojho kresla v prospech eura. Ideálnym riešením by bolo podať žiadosť o **ďalšie kreslo pre euro** v IMF. Z krátkodobého hľadiska sa však javí reálnejšou koordinácia zástupcov členských štátov. Na druhej strane však nie je jasné, prečo by mena, ktorá zohráva významnú úlohu v medzinárodnom obchode, nemala mať vlastné zastúpenie. Námietka, že to nie je v súlade so stanovami fondu, je slabým argumentom, pretože zmena v stanovách by nemala byť veľkým problémom vzhľadom na očividnú anomáliu spôsobenú tým, že jedna z hlavných svetových mien sa nemôže podieľať na riadení medzinárodnej menovej politiky.

6.3 K myšlienke **európskeho stabilizačného fondu** na elimináciu rozdielov v raste medzi členskými štátmi ⁽¹²⁾ sa výbor stavia veľmi skepticky. Na umožnenie serióznej diskusie na túto tému by bolo v každom prípade potrebné túto myšlienku podrobnejšie rozpracovať.

V Bruseli 26. septembra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Tento fond by bol tvorený daňovými prebytkami hospodársky priaznivých období všetkých členských štátov a slúžil by na financovanie projektov, ktoré by Rada a Európsky parlament uznali za prioritné a dôležité pre Spoločenstvo. Hlavná výhrada smeruje proti potrestaniu disciplinovanej rozpočtovej politiky, ktoré je s tým spojené, a teda proti negatívne motiváčnemu účinku.